

55 mars 2014

på Ljungen

Pris 25 kr

Ljungsäters trädgårdsmästeri

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN

Ljungsäters trädgårdsmästeri

Agenda 2014

Föredrag

Stora Hammars Gamla kyrka

Sven Rosborn berättar om Stora Hammars gamla kyrka den 15 maj kl. 17.00.

Ingen föranmälan behövs. Vi samlas inne i kyrkan. Välkomna!

Guidning

Visning av Per Albin-linjen

Kulturföreningen Calluna inbjuder till visningar av Per Albin-linjen, värnen utmed Falsterbokanalerna. Samling vid kanaltornet kl. 11.00 varje gång, turen tar cirka 2,5 timmar inkl. fikapaus. Fika medtages. Kostnad 50 kr per person inkl. broschyr. Anmälan måste göras till: calluna@tele2.se. Betala på samma gång till vårt plusgiro 250862-09. Välkomna!

Vi kan ta emot högst 25 personer per gång med hänsyn till utrymme i värnen.

- Lördag den 17 maj, kl. 11.00.
- Lördag den 28 juni, kl. 11.00.
- Lördag den 16 augusti, kl. 11.00.
- Lördagen den 20 september, kl. 11.00.

Årsmöte

Kulturpenningen

På årsmötet berättar årets kulturstipendiat, Karin Persson från Falsterbo Fågelstation, om sitt arbete med att skapa kunskap och levandegöra vad fågelstationen betyder till de tusentals besökare som kommer varje år.

Ljungsäters villa och handelsträdgård byggdes av vice häradshövdingen Otto Heyden 1914.

Till villan byggdes också ett stort trädgårdsmästeri med eget vattentorn. Tornet gjorde att Heyden kunde ha badrum på tredje våningen i villan! Tornet står ännu kvar, men är numera helt tomt. Trädgårdsmästeriet arrenderades ut till Olof Rasmusson.

Hela anläggningen såldes 1920 till Malmöhus läns landsting som byggde ett större tuberkulossjukhus på tomten med plats för ca 100 patienter på sommaren och ca 50 på vintern. Det var solen, skogen och havet som ansågs läkande för patienter med företrädesvis körteltuberkulos. Både barn och vuxna behandlades här fram till krigsutbrottet 1939 då sjukhuset evakuerades.

I samband med att Falsterbokanalerna skulle byggas monterades hela sjukhuset ner och delarna såldes som villor och lotshus. Vissa av dessa står fortfarande kvar, t.ex. Villa Marina på Marinavägen som köptes av direktör Heime.

När sjukhuset invigdes i juni 1921 var delar av trädgården fortfarande kvar. Arrendator blev då Nils Jönsson som tidigare varit trädgårdsmästare hos Otto Heyden. Jönsson var kvar till 1939.

Jacob Heyden berättar

För Sydsvenskans reporter berättar Jacob Heyden 2003:

»Min farfars far Christian Ludvig flydde från Mecklenburg med en poliskula i benet.

Det var något slags upplopp eller en demonstration. Han blev beskjuten av polisen och kunde aldrig återvända. Kulan hade han kvar i benet livet ut och blev halt.

För en tid sedan hittade jag hans uppehållstillstånd från 1867 och hans medborgarbevis som fyra år senare undertecknades i Karl XV:s ställe av blivande Oskar II.

»Under Hans Majts Min Allernådiga Konungs och Herres sjukdom«

står det under ett pampigt sigill.«

Vice häradshövding

»Min farfar Oscar, som blev Christian Ludvigs och Cecilias andra barn, läste juridik och tog examen som vice häradshövding. Han arbetade med fastigheter och medverkade bland annat till en försäljning av Grand Hotel i Lund, där familjen också bodde högst upp i en jättelik våning.«

Det är alltså vice häradshövdingen Oscar Heyden som bygger Ljungsäter 1914.

Harald Andersson berättar

»Vid sexton år ålder den 3 maj 1915 erhöll jag plats som gartnererelev i Ljungsäters villa och handelsträdgård på Ljunghusen. Trädgården sköttes vid denna tid av Olof Rasmusson och ägdes av häradshövding Oscar Heyden från Lund. Det var ingen stor trädgård, växthus fanns ej utan endast 60 drivbänkar. Huvudsakliga odlingen var sparris, potatis, kronärtskockor och någon frukt.«

Harald Andersson arbetade som trädgårdselev, men slutar på egen begäran sin anställning den 24 oktober 1915.

Harald berättar att han hade 18 kronor i månaden på vintern och 20 kr om sommaren samt fri mat och husrum. Olof Rasmusson blev inkallad och Harald skötte trädgården så gott det gick. Det var svårarbetat – sanden tog över och Harald slutade i oktober. Sedan kom han till en trädgård i Danmark med en lön på 40 kronor i månaden plus fri mat och husrum.

Intygen från hans arbetsplatser rekommenderar honom som en med »Redligt uppförande, uppriktigt ärlig, samvetsgrann och förekommande med bästa vitsord och rekommendationer.«

Harald började som trädgårdsanläggare på fastigheten Fädriften 16 i Falsterbo någon gång på 30-talet, där han skötte trädgårdarna, när ägarna inte hade tid eller orkade.

chk

Bilden överst är tagen ca 1927 vid Fädriften i Falsterbo. Här var togrfsäljning av bl.a. grönsaker, frukt, fisk och kött under många år. Den vita byggnaden till vänster är »spruthuset« där brandsprutan förvarades.

Till vänster: Drivbänkar i sommarvärme 1921 på Nils Jönssons tid.

Underst: Ljungsätters handelsträdgård. I korgarna finns sparris. Herrn i hatt till vänster är Olof Rasmusson och nannen näst längst bort till höger är Harald Andersson.

Omslagsbilden visar villan på Ljungsäter.

Ammerännan och Heyders karta

Vi skrev lite om Ammerännan i *På Ljungen* 54. Som komplettering kan vi visa en karta från 1659 av Otto Heyder, i en CD uppsats av Mats Larsson vid Institutionen för arkeologi och antikens historia, vårterminen 2006 ger man sin syn på denna karta och vad den visar om Ammerännan:

Heyders karta

»Intressant i sammanhanget är Otto Heyders karta från 1659 över Falsterbohalvön där tre olika byggnader är utsatta på det av vattendrag avgränsade Skyttsie Hageområdet vilka alla är namngivna. I norr finns ett mindre hus kallat »frijstede«, söder om denna ett större kallat »Frisheholm« och direkt väster om Ammerännans utlopp i söder »Fryesske«. På kartan är vattendragen starkt överdimensionerade och

formen på halvön något inkorrekt. Då den är utförd efter ett original av Johannes Mejer som även ritade den första kartan över Skanör på 1600-talet där fyra olika kyrkor är utsatta som aldrig påträffats har båda ansetts opålitliga (Ersgård 1984:12). Dock verkar byggnadernas placering och gatunätet i Skanör vara korrekta, det är mer deras utseende som inte stämmer. Framför allt kan kartan vara baserad på äldre uppgifter då de många Skanörskyrkorna bör ha funnits innan reformationen och utgjort ruiner därefter. Därmed kan Heyders kopia visa äldre byggnadsförhållanden under medeltiden vars läge dock kan vara korrekta. Där byggnaden »Fryesske« är utsatt finns den 20 ha stora vallanläggningen som inte daterats. Här har Ammebro passerat där man under medeltiden

upptog vagntull och kanske är det en tullbyggnad för detta som visas. Det större Frisheholm är avbildat likadant som Frids gård (den tidigare nämnda Fredshög) och avser därmed troligen en gårdsanläggning i motsvarande storlek. Om uppgiften rörande en ladugård år 1494 avser byggnationer på Ljungen kanske det är denna struktur som uppvisas på kartan även om namnen är exklusiva för denna. De två mindre husen kan ha hört till den större gården Frisheholm med jakt- och skogsväktarfunktioner. Alternativt kan gården ha stått där Ljunghusens golfklubb idag ligger direkt söder om lämningarna på Skyttsie Hage som aldrig undersökts arkeologiskt.«

Otto Heyders karta över Falsterbohalvön från 1659.

Kulturpenningen till Karin Persson

Kulturföreningen Calluna har beslutat tilldela Karin Persson Falsterbo fågelstation årets Kulturpenning för hennes utomordentliga ideella insatser i arbetet med att skapa kunskap och levandegöra vad fågelstationen betyder till de tusentals besökare som kommer varje år. Karin vill få oss att lyfta blicken och låta oss få veta vad som händer i naturen. Hon vill att vi skall förstå att allt hänger samman och att vi måste inse att vi inte kan sälja ut naturen för profiten skull.

Kulturpenningen, som består av ett diplom och en check på 6000 kronor, kommer att delas ut på vårt årsmöte den 15 april Ljungkyrkan i Höllviken. Karin kommer då även att berätta lite om verksamheten och sitt brinnande intresse för naturen.

Buss på avvägar?

Detta är buss M 1699 en Intetnational från 1931. Den hade 73 hkr. och plats för 27 sittande passagerare.

Det som gör bilden lite udda är bakgrunden. Det är Bräkne Hoby kyrka i Blekinge vi ser.

Bilden bör vara tagen i slutet på 30-talet. Busslinjen Trelleborg-Ljunghusen startade nämligen 1937.

Har någon i läsekretsen en förklaring till vad bussen gjorde där? Hör gärna av er!

Erik Fehlings funkishus

Några minnesbilder förmedlade av sonen Jerk.

I hörnet av Sandhusvägen och Allmäningsvägen i Ljunghusen låg ett sommarhus ritat och byggt av Trelleborgs Stadsarkitekt (1934-1966) Erik Fehling som bl.a. är känd för att ha ritat Varmbadhuset i Trelleborg som invigdes 1939.

Tomten köptes av Helge Coles Fredriksen 1936 och var på 3000 kvm och priset lär ha varit 3 000 kr. Huset konstruerades i ritades vid årsskiftet 1936 i 37 och bygget skedde våren 1937 i rasande fart och kunde användas redan samma sommar. Byggmästare var Helge Hansson i Höllviken.

Materialet var trä och taket var täckt med takpapp. Det var tre sammanbyggda huskropparna med platta lätt lutande tak och hade stora ljusinsläpp från söder. Glasytorna medförde att en duvhök försökte flyga genom huset. Den hittades död i en hög av krossat glas.

Vardagsrummet hade parkettgolv som lades av snickare Larsson. I vardagsrummet fanns en öppen spis som också ledde ut röken från kökets spis genom den gula tegelskorstenen. Den öppna spisen var husets svaga punkt. Det rök ofta in beroende på vindriktningen. Tror inte vi fick ordning på detta när vi bodde där. I köket fanns det en

vedspis som hetta »Serva» och rinnande vatten som åstadkoms med en tryckbehållare i källaren. Trycket skapades med en enkel handpump och familjens gäster ombads gå ner och pumpa vid sitt toabesök.

Byggekostnaden lär ha varit 11 000 kr.

Runt huset gick en 1,5 meter bred »grusväg« på en bädd av lera.

Huset målade vi barn om med tjära eller Cuprinol varje sommar.

Tomten åt norr var obebyggd och närmaste granne på motsatt sida om Allmäningsvägen var familjen Höjerback.

Huset såldes 1947 för 33 000 till familjen Reglands som hade en tapetfirma i Malmö.

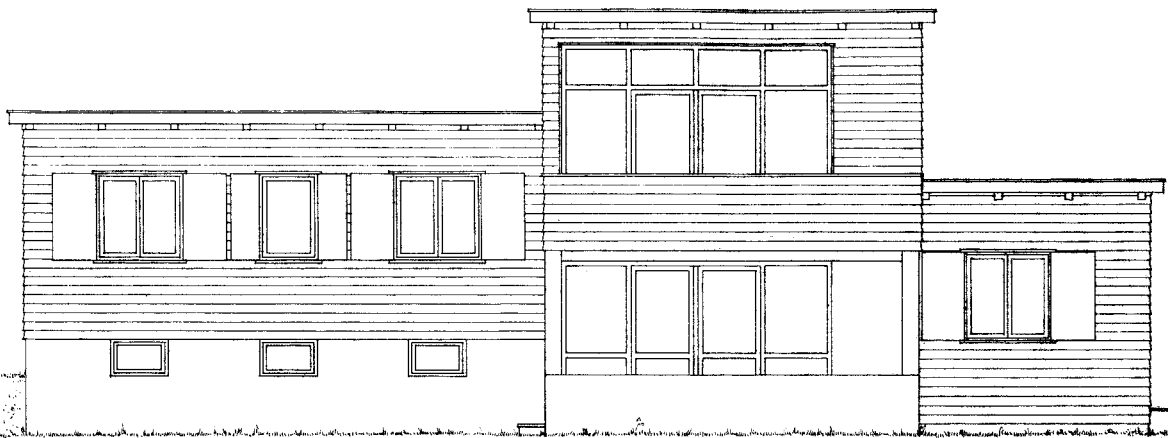
Det revs troligen i början på 1970-talet för att lämna plats för ny villabebyggelse.

Jerk Fehling

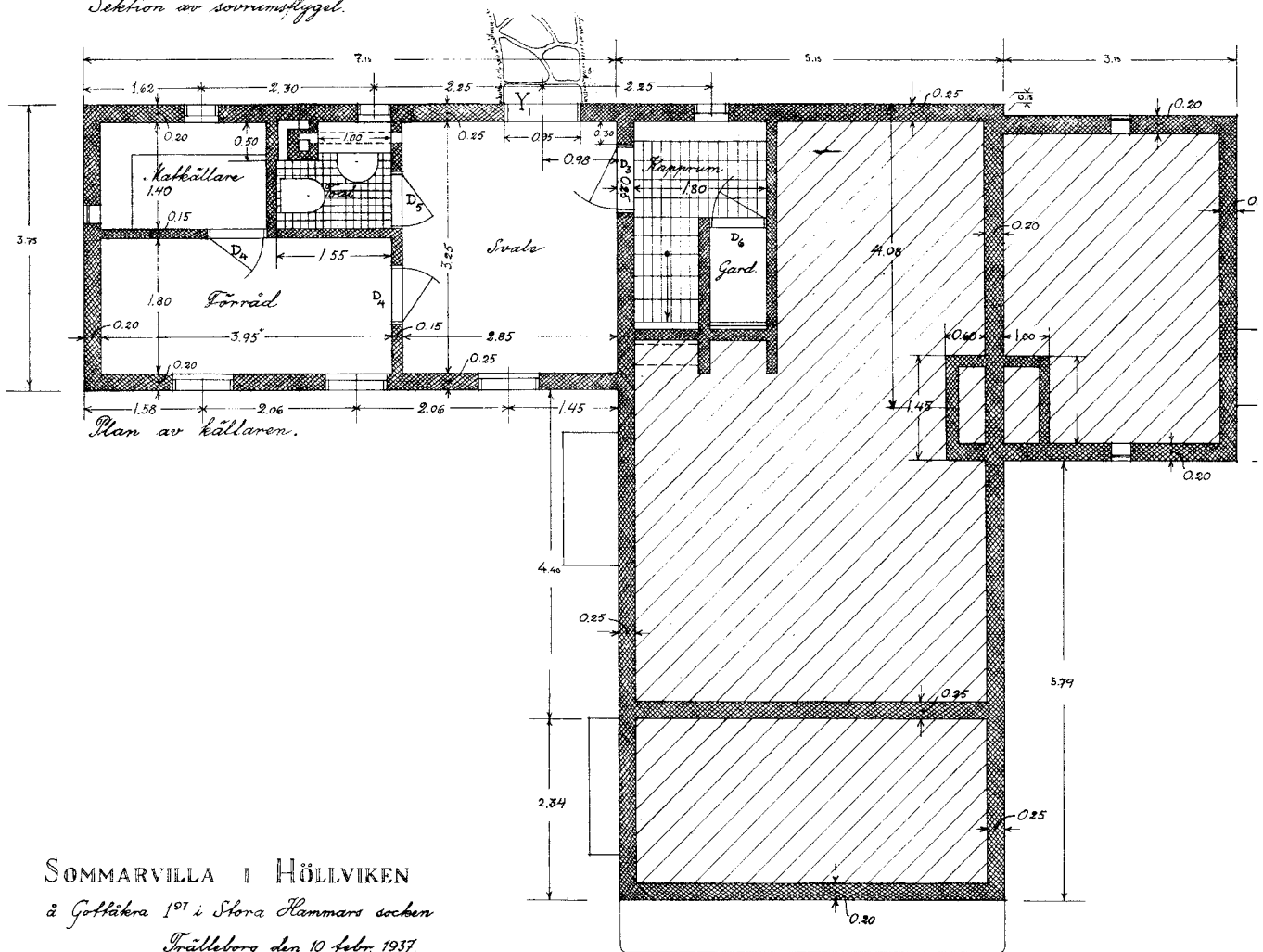
Sommarhuset i Ljunghusen inflyttningsklart, sommaren 1937.

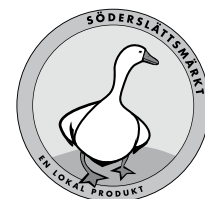
Fasad mot väster

Sektion av sovrummflygel.

Plan av kökaren.

SOMMARVILLA I HÖLLVIKEN
 å Gottåkra 1⁹⁷ i Stora Hammars socken
 Trälleborg den 10 febr. 1937
 Erik Gehring

På Ljungen ges ut av
KULTURFÖRENINGEN
CALLUNA

Styrelse

Ingemar H. Johansson
Christian Kindblad
Eila Mårtensson
Bertil Björck
Rune Bengtsson
Thomas Törnqvist
Lars Melin

Redaktör

Christian Kindblad, *chk*
christian.kindblad@telia.com

Ansvarig utgivare

Ingemar H. Johansson, *ihj*
calluna@tele2.se

Grafisk form

Christian Kindblad

Tryck

Holmbergs, Malmö

Adress

Kulturföreningen Calluna
Västra Mölledalsvägen 18
236 34 Höllviken
040-45 11 48

Callunas hemsida
www.calluna.nu

Medlemsskap

Sätt in 150 kr på vårt konto
plusgiro 250862-0

Tidningen utkommer
med 3-4 nummer per år.

Återge gärna våra artiklar
men ange alltid källan.

Ljung, Calluna vulgaris

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN

Skollovskolonierna
på Ljungen
av Ingemar H Johansson
130 kr.

Falsterbohus
–med tårna i sanden och
klackarna i taket
180 kr

Kämpinge
av Ingemar Johansson
och Christian Kindblad
170 kr.

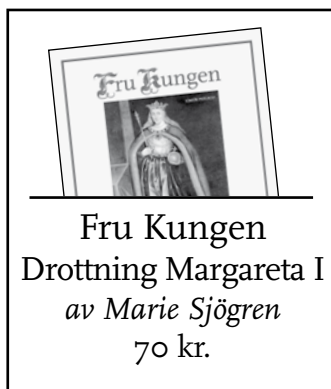
På Ljungen
nummer 1-25
samlade i bokform
180 kr.

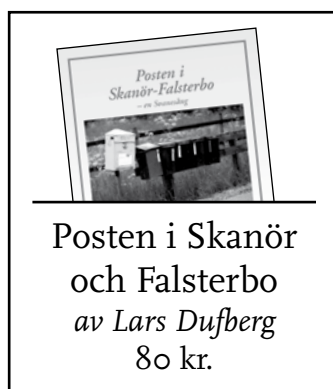
På Ljungen
nummer 26-40
samlade i bokform
180 kr.

Skanör och
Falsterbos historia
från A till Ö
av Christer Melin
95 kr.

Fru Kungen
Drottning Margareta I
av Marie Sjögren
70 kr.

Posten i Skanör
och Falsterbo
av Lars Dufberg
80 kr.

Från Sillabör
till Snabbköp
av Ingemar Johansson
och Christian Kindblad
160 kr. Nu 100 kr.

Tåget har gått!
av Christian Kindblad
50 kr.

Historier från
Skanör
av Anders Carlsten
130 kr.

Stinsen i
Falsterbo
av Stig Mårtensson
125 kr.

Resande över
Ljungen
av Christian Kindblad
90 kr.

Ett stycke
kanalhistoria
av Sven Lundström m.fl.
50 kr.

Höllviken
– bilder och minnen
från förr
125 kr.